การบริหารตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู

Administration According to the Strength force Power of the School director under Secondary Education Area office Loei – Nong Bua Lam Phu

ทศธรรม สารคำ
Thodsatham Sarnkham
พระมหาสุภวิชญ์ ปภสฺสโร
Pramaha Supavit Paphatsaro
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidayalaya University
E-mail: Thadsatham1991@gmail.com
(**Received**: May 18, 2022/ **Revised**: December 30, 2022/ **Accepted**: December 31, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู 2) เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารตามหลัก พละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู และ 3) เพื่อเสนอแนวทางพัฒนารูปแบบตามหลักการบริหารตามหลัก พละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย – หนองบัวลำภู จำนวน 325 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น 0.829

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า

1) สภาพการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวิชาการ รองลงมาคือด้านการบริหารงบประมาณ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านบริหารบุคคล

2) หลักธรรม พละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านปัญญา รองลงมาคือด้านวิริยะ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านอนวัชชร

4) การบริหารตามหลัก พละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 9. ผู้บริหารวางตนเสมอต้นเสมอปลาย ร่วมรับรู้ปัญหาและร่วมแก้ไข รองลงมาคือ ข้อ 7. ผู้บริหารมีความรักความจริงใจต่อองค์กร และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 1. ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถ

คำสำคัญ : การบริหารตามหลักพละ 4; ผู้บริหารสถานศึกษา; สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the administration of school administrators under the Loei-Nongbualamphu Secondary Education Service Area Office; 2) to study the administrative model according to the Four Bala Dhammas (Strength) of school administrators under the Loei-Nongbualamphu Secondary Education Service Area Office; 3) to propose guidelines for the development of a model based on the Four Bala Dhammas of school administrators under the Loei-Nongbualamphu Secondary Education Service Area Office. This study was quantitative research. The sample group used in this study consisted of 325 school administrators and teachers under the Loei-Nongbualamphu Secondary Education Service Area Office. The research tool was a questionnaire with a reliability value of 0.829 and a semi-structured interview form.

The research results were as follows:

1) The condition of the administration of school administrators under the Loei-Nongbualamphu Secondary Education Service Area Office was statistically rated at a high level. The highest mean value was seen in the aspect of 'Academic administration', followed by 'Budget administration', and the least mean value was seen in the aspect of 'Personnel administration'.

2) The Four Bala Dhammas of school administrators under the Loei-Nongbualamphu Secondary Education Service Area Office were overall rated at a high level. The aspect with the highest mean value was 'Paññā-bala (power of wisdom)', followed by 'Viriya-bala (power of energy)'. The least mean value was that of 'Anavajja-bala (power of faultlessness).

3) The administration based on the Four Bala Dhammas of school administrators under the Loei-Nongbualamphu Secondary Education Service Area Office was overall rated at a high level. The highest mean was seen in item 9, 'Administrators always behave well, recognize the problem and jointly solve it, followed by item 7, 'Administrators have sincere love for the organization'. The least mean was seen in item 1, 'The administrators have knowledge and capacity'.

Keywords : Administration according to the 4 principles of physical education; administrators of educational institutions; under the Education Service Area Office

1. บทนำ

ในการบริหารจัดการการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว คือ ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คุณธรรม จริยธรรม นั้นผู้ที่มีส่วนสำคัญอย่างมากนอกเหนือจากครูผู้สอน ก็คือผู้บริหาร หรือผู้บริหารสถานศึกษา เพราะเป็นผู้กำหนดทิศทางในการจัดการศึกษาและนำพาการศึกษาไปสู่ความสำเร็จ ผู้บริหารต้องบริหารจัดการหรือให้การดูแลงานหลายด้าน เช่น ด้านวิชาการ ด้านบุคคล ด้านทรัพยากร และด้านความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นต้น ผู้บริหารต้องใช้ความรู้และทักษะการบริหารงานที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับสภาพหรือบริบทของสถานศึกษาในแต่ละแห่ง มีทฤษฎีและหลักการในการบริหารการศึกษาจากนักการศึกษาหลายท่านที่ผู้บริหารการศึกษานำมาประยุกต์ใช้เป็นหลักการที่ผู้บริหารมุ่งทำงานในเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ได้งานที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าในการลงทุน ซึ่งเน้นการบริหารโดยการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีการกระจายงานและแบ่งความรับผิดชอบ และเสนอขอบเขตภาระหน้าที่ของผู้บริหาร 7 ด้าน คือ POSDCORB ได้แก่ การวางแผน (Planning), การจัดองค์การ (Organization), การจัดกำลังคน (Staffing), การอำนวยการ (Directing), การประสานงาน (Coordinating), การรายงาน (Reporting) และ การงบประมาณ (Budgeting) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การบริหารงานประสบความสำเร็จ คนต้องการกำลังใจ แต่ละกลุ่มต้องมีความเข้าใจที่ดีซึ่งกันและกันและมีความสามัคคี ผู้บริหารต้องลดความขัดแย้งในการทำงาน ยึดหลักจิตวิทยาและสังคมวิทยาในการบริหาร โดยผู้ปฏิบัติงานต้องมีความพึงพอใจ มีแรงจูงใจในการทำงานและมีการสื่อสารระหว่างกัน เป็นต้น หลักการและแนวคิดดังกล่าวได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในงาน มีทักษะในการปฏิบัติงาน เก่งคน คือ มีมนุษย์สัมพันธ์ มีความเข้าใจผู้ร่วมงาน สามารถเลือกใช้คนได้เหมาะสมกับงาน มีการสื่อสารที่ดี มีการสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน สามารถวิเคราะห์ วินิจฉัยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและมีความคิดสร้างสรรค์ มีตนสมำเสมอในธรรมนั้น ๆ ตามสมควร (อำนาจ มนต์ศิลป์, 2563) หลักธรรมเหล่านั้นแล เป็นเครื่องมือที่จะช่วยสงเคราะห์โลกประดุจสลักเพลาควบคุมรถที่แล่นไปอยู่ไว้ได้ ดังนั้นถ้าธรรมเครื่องสงเคราะห์เหล่านี้ ไม่พึงมีไซร้มารดาหรือบิดาไม่พึงได้

เมื่อพิจารณาหลักการและแนวคิดดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษา ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการบริหารงานและมีแนวคิดหลายประเด็นที่มีความใกล้เคียงกับแนวคิดทางพุทธศาสนา ดังนั้นแนวทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธวิธีเพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพของสังคมไทย ผู้นำหรือผู้บริหารมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจาก ผู้นำหรือผู้บริหาร คือ บุคคลผู้กระทำให้ภารกิจขององค์กรสำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยอาศัยความร่วมมือของสมาชิกในองค์กร และเป็นผู้มีความสามารถในการจูงใจให้สมาชิกผู้ร่วมงานทำงานอย่างเต็มความสามารถ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีคุณธรรม มโนธรรม และความดีการมีศีลธรรม ดังนั้น องค์ประกอบของผู้นำที่ดีคือ คือตัวผู้นำเอง ภาวะความเป็นผู้นำที่ดีนั้น จึงจะมีลักษณะ หรือเอกลักษณ์เป็นคุณลักษณะเด่น จึงจะสามารถจูงใจสมาชิกเพื่อนร่วมงานให้มีความร่วมมือร่วมใจทำงานด้วยความกระตือรือร้น ทุ่มเท กับงานที่ตนรับผิดชอบได้อย่างเต็มใจเต็มความสามารถเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายวัตถุประสงค์ขององค์กร หรือหน่วยงาน ความสำคัญของผู้นำที่จะต้องทำตัวให้เป็นเสาหลักให้บุคลากรภายในสถานศึกษาของตน และเมื่อองค์กรของตนต้องเผชิญกับสภาวะคับขันได้ เมื่อนั้นภาวะของผู้นำจะยิ่งทวีความสำคัญขึ้นมาก ผู้นำจะต้องใช้ภาวะของผู้นำให้เป็นเสาหลักสำคัญให้สมาชิกของหน่วยงานหรือสถานศึกษาของตนยึดเหนี่ยวพึ่งพิงและร่วมมือร่วมใจกันให้องค์กรอยู่รอดต่อไปให้ได้กับทุกสถานการณ์ที่ต้องเจอ ดังนั้นวิธีการทำงานของผู้นำย่อมแสดงออกมาในหลากหลายรูปแบบ ไม่ตายตัวแต่คุณธรรมของผู้นำในตนเอง และคุณธรรมของเหล่าสมาชิกของตน ต้องมุ่งไปสู่ความเป็นผู้มีธรรมในใจเสมอ และเป็นแบบอย่างในการดำเนินงานที่ดี

(พัชราวลัย สังข์ศรี, 2561)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภูเป็นเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษาได้ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกประกาศ เรื่อง การกำหนดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ให้มีเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาทั้งหมด จำนวน 42 เขต ซึ่งตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 127 ตอนพิเศษ 98 ง หน้า 62 วันที่ 18 สิงหาคม 2553 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามประกาศ ดังกล่าว มีพื้นที่รับผิดชอบ ประกอบด้วยท้องที่จังหวัดเลยและจังหวัดหนองบัวลำภู โดยมีที่ตั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยมีวิสัยทัศน์พันธกิจ และอำนาจหน้าที่ ซึ่งสภาพปัญหาการจัดการบริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู คือ การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเกิดจากสาเหตุสำคัญหลายประการคือจำนวนบุคลากรตามเกณฑ์อัตรากำลังครูไม่เพียงพอคุณภาพการบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพต่ำงบประมาณไม่เพียงพอการเรียนขาดความเสมอภาคทางการศึกษากฎระเบียบไม่เอื้อต่อการบริหารจัดการและกระบวนการเรียนการสอนไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรจะเห็นได้ว่าการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประสบปัญหาหลายอย่างทำให้คุณภาพของนักเรียนอยู่ในระดับไม่เป็นที่น่าพอใจและต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขการบริหารงานวิชาการอีกมาก (พงค์ศักดิ์ จิตสอาด, 2560: 880)

ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภูจึงได้จัดหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยมุ่งเน้นไปทางหลักธรรมหลักธรรมคำสั่งสอนตามหลักพระพุทธศาสนาจะเห็นได้ว่าหลักธรรมคำสั่งสอนตามหลักพระพุทธศาสนานั้นเป็นสิ่งที่ทันสมัยเป็นวิทยาศาสตร์และสามารถนำมาปรับใช้ได้กับการดำรงชีวิตและการทำงานในปัจจุบันโดยเฉพาะเรื่องของภาวะผู้นำหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กรนั้นคือหลักพละ 4 ประกอบไปด้วย 1) ปัญญาพละ คือ กำลังความรู้หรือความฉลาด 2) วิริยะพละ คือ กำลังแห่งความเพียร 3) อนวัชชะพละ คือ กำลังงานที่ไม่มีโทษหรือความสุจริต และ 4) สังคหะพละ คือ กำลังสงเคราะห์ หรือมนุษย์สัมพันธ์ ซึ่งการนำหลักทำที่กล่าวมาทั้ง 4 ประการมาปรับใช้ในการบริหารนี้นั้นน่าจะเหมาะกับบริบทของประเทศไทยมากกว่าการนำหลักของตะวันตกมาใช้แต่เพียงอย่างเดียว

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับ การบริหารตามหลัก พละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับใช้ในการสร้างรูปแบบบริหารของผู้บริหารโรงเรียนด้วยหลักธรรมที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู

2. เพื่อศึกษาวิธีการบริหารตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู

3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตการวิจัย

1) ขอบเขตด้านเนื้อหา

ทำการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาจากตำรา หนังสือ หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นต่อไปนี้

(1) แนวคิดเกี่ยวกับด้านการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ด้านบริหารวิชาการ ด้านบริหารงบประมาณ ด้านบริหารบุคคล และด้านบริหารทั่วไป เป็นต้น

(2) แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมพละ 4 ประกอบด้วย ปัญญา วิริยะ อนวัชชะ สังคหะ เป็นต้น

(3) บริบทของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู

2) ขอบเขตด้านตัวแปร

(1) ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย – หนองบัวลำภู จำนวนทั้งสิ้น 2,062 คน

(2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มาจากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย – หนองบัวลำภู จำนวน 5 คน

3) ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย - หนองบัวลำภู จำนวน 52 โรงเรียน

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย – หนองบัวลำภู จำนวนทั้งสิ้น 2,062 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง

เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย –หนองบัวลำภู จำนวน 325 คน โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์

ใช้วิธีการการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยผู้วิจัยได้เลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) และสัมภาษณ์จนเกิดการอิ่มตัวของข้อมูล จากผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย – หนองบัวลำภู จำนวน 5 คน

3.3 เครื่องมือที่ ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1) แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นแบบสอบถามเพื่อสอบถามเกี่ยวกับสภาพการการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารงานวิชาการที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู

ส่วนที่ 3 หลักธรรม พละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู

ส่วนที่ 4 การบริหารตามหลัก พละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู

2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Interview guideline) เป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู และร่างแนวทางการบริหารตามหลักธรรมพละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย – หนองบัวลำภู

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางในการบริหารตามหลัก พละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

1.1) ผู้วิจัยได้ขอหนังสือจากหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย เพื่อขอเชิญผู้เชี่ยวเป็นผู้ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ และเพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มให้ข้อมูลหลักในการวิจัย

1.2) นำหนังสือจากหลักสูตรฯ ขอความร่วมมืออนุเคราะห์จากผู้อำนวยการสถานศึกษาเพื่อความสะดวกในการแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews)

2.1) ขอหนังสือจากหลักสูตรฯ เพื่อขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการวิจัย

2.2) นำหนังสือจากหลักสูตรฯ ส่งไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน พร้อมทั้งแนบแนวคำถามในการสัมภาษณ์ไปด้วย เพื่อความเข้าใจและใช้เป็นข้อมูลเตรียมความพร้อมในการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้นัดวัน เวลา และสถานที่ ในการสัมภาษณ์

2.3) สัมภาษณ์ตามกำหนดการและสถานที่ที่นัดหมายไว้ โดยมีการบันทึกภาพ เสียง และจดบันทึกข้อมูล ตามประเด็นคำถามที่ได้สัมภาษณ์

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) แบบสอบถาม (Questionnaire) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ดังนี้

1.1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

1.2) ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารตามหลัก พละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews)

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลทั้งที่ได้จากการจดบันทึก

ข้อมูล การถอดเทปสัมภาษณ์ รวมถึงภาพถ่าย ทำการจัดระบบหมวดหมู่จากผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู เพื่อจะได้สรุปประเด็นเกี่ยวกับการบริหารตามหลัก พละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางในการบริหารต่อไป

4. ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย เรื่องบริหารตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู สามารถสรุปออกเป็น 4 ส่วน ได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 135 คน คิดเป็น ร้อยละ 41.23 และเป็นเพศหญิง จำนวน 191 คน คิดเป็น ร้อยละ 58.77 มีระดับการศึกษาสูงสุดคือระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 68.62 และเมื่อจำแนกตามประเภทบุคลากรพบว่าส่วนใหญ่จะเป็นบุคลากรสายวิชาการ จำนวน 252 คน คิดเป็นร้อยละ 77.54 มีตำแหน่งส่วนใหญ่จะมีตำแหน่งเป็นข้าราชการ จำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 77.23 และเมื่อจำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติงานส่วนใหญ่จะมีระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 1 – 5 ปี จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 39.08 ตามลำดับ

2. การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย – หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.12, S.D.= 0.29) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านวิชาการ ($\bar{x}$ = 4.16, S.D.= 0.53) รองลงมาคือด้านการบริหารงบประมาณ ($\bar{x}$ = 4.14, S.D.= 0.41) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านบริหารบุคคล ($\bar{x}$ = 4.08, S.D.= 0.44)

3. หลักธรรม พละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 3.84, S.D.= 0.43) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านปัญญา ($\bar{x}$ = 4.03, S.D.= 0.50) รองลงมาคือด้านวิริยะ ($\bar{x}$ = 3.95, S.D.= 0.51) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านอนวัชชร ($\bar{x}$ = 3.52, S.D.= 0.83)

4. การบริหารตามหลัก พละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.87, S.D.= 0.67) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 9. ผู้บริหารวางตนเสมอต้นเสมอปลาย ร่วมรับรู้ปัญหาและร่วมแก้ไข ($\bar{x}$ =4.04, S.D.= 0.86) รองลงมาคือ ข้อ 7. ผู้บริหารมีความรักความจริงใจต่อองค์กร ($\bar{x}$ = 4.02, S.D.= 0.90) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 1. ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถ ($\bar{x}$ =3.71, S.D.= 1.11)

5. แนวทางในการบริหารตามหลัก พละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรอบรู้ และมีความสามารถ ในเรื่องของการบริหารตามหลักทั้ง 4 ด้าน ตามหลัก (PDCA) คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปเป็นอย่างดีนั้น2 จะต้องสามารถที่จะวางแผนในการใช้ทรัพยากรทุกอย่างที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารต้องมีความพากเพียร ขยัน มุ่งมั่น อดทน และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ในเรื่องการบริหารสถานศึกษาตามขอบข่ายภาระหน้าที่ เป็นผู้ที่มีความอุตสาหะในบริหารสถานศึกษาอย่างมีส่วนร่วม เป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นในการนำการพัฒนา เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่มีอคติในเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหน้าที่รับผิดชอบ จะต้องเป็นผู้นิเทศการเรียนการสอนที่ดีเป็นแบบอย่างแก่ลูกน้องได้ ด้วยใจที่เปี่ยมด้วยคุณธรรม มีการสนับสนุนตรวจสอบ การวัดผลประเมิน

ผลให้ถูกต้องตามหลัก และเที่ยงตรงตามระบบ และกระบวนการ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารงานในด้านงบประมาณให้เกิดความ โปร่งใส และผู้บริหารต้องมีความเสียสละ แบ่งปัน ด้วยใจที่โอบอ้อม อารีมีวจีที่สุภาพไพเราะ สงเคราะห์บุคลากรทุกคน และปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลายให้สมควร แก่ฐานะของตน ด้านการแบ่งปันนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้คำแนะนำและคำปรึกษาที่ดีแก่บุคลากรทุก ๆ คนอย่างเท่าเทียมกัน

5. อภิปรายผล

การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย – หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 4.12, S.D.= 0.29) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านวิชาการ ($\overline{x}$ = 4.16, S.D.= 0.53) รองลงมาคือด้านการบริหารงบประมาณ ($\overline{x}$ = 4.14, S.D.= 0.41) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านบริหารบุคคล ($\overline{x}$ = 4.08, S.D.= 0.44) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย – หนองบัวลำภู มีความคิดความเข้าใจระดับสูง และการนำปัจจัยต่าง ๆ มากำหนดกลยุทธ์ ในบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สามารถคิดเชิงรุกสร้างวิกฤติให้เป็นโอกาส และไม่รีรอที่จะนำโอกาสนั้นมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาสถานศึกษาของตน และยังมีการมีศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมด้วยการอบรมพัฒนาตนเอง เป็นผู้ที่มีความอดทนอดกลั้นต่อสภาพปัญหาต่าง ๆ อยู่ในระดับที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ วสิษฐ์พล รอบจังหวัด (2564) ทำการศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก บทบาทด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พบว่ามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อาจเป็นเพราะว่าในเรื่องของการพัฒนาผู้เรียนหรือนักเรียน และสถานศึกษานั้น ผู้บริหารไม่สามารถที่จะกระทำตามลำพังได้ จึงต้องมีการอาศัยความร่วมมือจากครูหน่วยงานบุคลากร และบุคคลต่าง ๆ ทั้งในด้านวิชาการ จากทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานและบุคคลต่าง ๆ เป็นประจำอยู่เสมอและมีความต่อเนื่อง โดยเป็นผู้กำหนดทิศทาง มีเป้าหมายกลยุทธ์ และนโยบายของสถานศึกษาได้อย่างสอดคล้อง ถูกต้องชัดเจน สามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ครูและบุคคลภายนอกเพื่อให้เกิดการยอมรับนับถือได้ ปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับกาลเทศะใช้อิทธิพลตามตำแหน่งหน้าที่ในทางที่ถูกต้อง มีความสามารถในการชักจูง กระตุ้น รู้จักการโน้มน้าวให้กำลังใจและรู้จักการประนีประนอมเพื่อช่วยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานในทิศทางที่ถูกต้อง มีการฝึกอบรมครูให้พัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งสร้างและรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษา บุคคลภายนอก ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการเข้าร่วมประชุม ร่วมงานสังคมหรืองานสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ จึงทำให้การบริหารงานโดยภาพรวมออกมาอยู่ในระบบที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับผลการวิจัยของณิชชานันท์ รุจิรภัทรสิทธิ์ (2557) วิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม และรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการตัดสินใจ และด้านสารสนเทศ และพบว่าผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของณัชช์ฑราณีย์ ศรีปานนาค (2554) ที่ได้วิจัยบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า บทบาทผู้บริหารพบว่า โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก และเมื่อมีการพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บทบาทผู้บริหารโรงเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้อำนวยความสะดวก

และอยู่ในระดับมากอีก จำนวน 4 ด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ ด้านผู้ส่งเสริมสนับสนุน ผู้ให้คำปรึกษา ผู้ประเมิน และผู้คาดการณ์ จึงทำให้โดยภาพรวมอยู่ในระดับที่มากทั้งหมด

6. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย-หนองบัวลำภู ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1) จากผลการวิจัย พบว่า การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย – หนองบัวลำภู โดยภาพรวมด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านบริหารบุคคล ($\overline{x}$ = 4.08, S.D.= 0.44) ดังนั้นผู้บริหารควรจะมีการใช้วิธีการต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย ทั้งนี้เพื่อเป็นการจูงใจให้บุคลากรมีวินัยที่ดี เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่นและนักเรียนได้ และจะต้องใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ในการบริหารงานบุคลากรในสถานศึกษา โดยเฉพาะการสร้างความเป็นกันเองกับผู้ใต้บังคับบัญชาของตนเอง เพราะผู้บริหารเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหา ควรประยุกต์ใช้เทคนิควิธีต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาเพื่อให้เกินประโยชน์สูงสุด มีวิธีที่สามารถระบุปัญหาได้อย่างถูกต้อง และตัดสินใจแก้ปัญหาบนพื้นฐานของข้อมูลที่มีความถูกต้องได้ดี

2) จากผลการวิจัย พบว่า หลักธรรม พละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านอนวัชชร ($\overline{x}$ = 3.52, S.D.= 0.83) ดังนั้นผู้บริหารจะต้องบริหารงานในด้านงบประมาณเพื่อให้เกิดความ โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเกิดประโยชน์มากสูงที่สุด มีความยุติธรรม ในเรื่องความก้าวหน้าหรือ มีการพิจารณาเกี่ยวกับการเลื่อนขั้น ปรับตำแหน่งให้แก่ครู และบุคลากรในสถานศึกษาตามการพิจารณาตามผลงานในแต่ละปี โดยปราศจากอคติไม่มีความลำเอียง ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีแก่บุคลากรทุกคนภายในสถานศึกษา ตรงต่อเวลาในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่ และมีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเคร่งครัดตลอดเวลา เป็นผู้มีมารยาทคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม ที่ดีงามตามหลักศาสนา ได้อย่างแท้จริง

3) จากผลการวิจัย พบว่า การบริหารตามหลัก พละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 1. ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถ ($\overline{x}$ =3.71, S.D.= 1.11) ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมให้มากขึ้น มีการอบรมพัฒนาตนเอง และเป็นผู้ที่มีความอดทนอดกลั้นต่อสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นพร้อมมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้หมดสิ้นไป ทั้งมีความอุตสาหะที่จะพัฒนาโรงเรียนให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นในฐานะการเป็นผู้นำในการบริหาร ซึ่งนับว่าเป็นหน้าที่ ที่และความรับผิดชอบของต้นเองที่จำเป็นต้องปฏิบัติทุกวัน

7.2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู

2) ควรศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เลย – หนองบัวลำภู

3) ควรที่จะทำการศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลัก พละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามตัวแปรอื่น ๆ เช่น ระดับการศึกษา อายุ เพศ และจังหวัด

7. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

ณิชชานันท์ รุจิรภัทรสิทธิ์. (2557). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. วิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.

ณัชช์ฑราณีย์ ศรีปานนาค. (2554). *บทบาทของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุพรรณบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์*. การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พัชราวลัย สังข์ศรี. (2561). หลักธรรมของพระพุทธเจ้ากับการบริหารการศึกษา. *Veridian E-Journal, มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 11(1), 1260-1270.

พงค์ศักดิ์ จิตสอาด.(2560). ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1-2. *Veridian E-Veridian E- Journal,SilpakornUniversity*. 10(1), 878-890.

วสิษฐ์พล รอบจังหวัด. (2564). บทบาทผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 8. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ม.ราชพฤกษ์*. 7(1), 226-240.

อำนาจ มนต์ศิลป์. (2563). แนวทางพุทธบูรณาการในการพัฒนาผู้นำสำหรับองค์กรการผลิตยานยนต์เอกชนในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร. *วารสาร มจร. นาครทรรศน์*. 7(9), 359-374.

ภาษาอังกฤษ

Nitchanan Rujiraphatrasit. (2014). *Roles of School Administrators under the Office of Secondary Education Service Area 5*. Master of Education Thesis in Educational Administration Graduate College Silpakorn University.

Nattranee Sripannak. (2011). *Roles of administrators of Suphanburi Primary Educational Service Area Office 2. Thesis*. Educational administration Graduate School Silpakorn University.

Patcharavalai Sangsri. (2018). Buddha's Dhamma Principles and Educational Administration. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*. 11(1), 1260-1270.

Pongsak Chitsaard. (2017). A study of academic administration problems of schools under the area office. Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Education, Area 1-2. *Veridian E-Veridian E- Journal,SilpakornUniversity*. 10(1), 878-890.

Wasitpol, Provincial Rob. (2021). Administrative roles and performance of teachers in schools under the district office. Secondary education area 8. *Journal of Humanities and Social Sciences Rajapruek University*. 7(1), 226-240.

Amnat Monsilp. (2020). An integrated Buddhist approach in leadership development for automotive manufacturing organizations. Private sector in Amata Nakorn Industrial Estate. *Journal of MCU Nakornthon*. 7(9), 359-374.